

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	4Cdo/160/2020
Identifikačné číslo spisu:	1115203549
Dátum vydania rozhodnutia:	15.12.2022
Meno a priezvisko:	Mgr. Miroslav Šepták
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2022:1115203549.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu Cirkevný zbor Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku Bratislava Staré Mesto, so sídlom v Bratislave, Konventná 11, zastúpeného 1/ KRION Partners s.r.o., so sídlom v Bratislave, Palisády 50, 2/ JANÍČEK LEGAL s. r. o., advokátska kancelária, so sídlom v Bratislave, Kominárska 2,4, proti žalovanej Slovenská republika - Slovenská akadémia vied, so sídlom v Bratislave, Štefánikova 49, zastúpenej Mgr. Máriou Jurickou, advokátkou, so sídlom v Bratislave, Na kopci 42, o určenie vlastníckeho práva a o vypratanie nehnuteľnosti, vedenom na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 12C/69/2015, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 27. novembra 2019 sp. zn. 6Co/385/2016, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 27. novembra 2019 sp. zn. 6Co/385/2016 ako aj rozsudok Okresného súdu Bratislava I z 15. júna 2016 č.k. 12C/69/2015-158 z r u š u j e a v e c v r a c i a Okresnému súdu Bratislava I na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava I (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 15. júna 2016, č.k. 12C/69/2015-158 zamietol žalobu (výrok I.), ktorou sa žalobca domáhal určenia, „že je výlučným vlastníkom nehnuteľnosti vedenej Okresným úradom Bratislava, katastrálny odbor, pre katastrálne územie (ďalej len „k.ú.“) R. H., obec L. - H. Č. R. H., okres L. A., na LV č. XXX ako stavba súp. č. XXXX, postavená na pozemku KN-C č. XXXX - zastavané plochy a nádvoria o výmere 671 m²; alternatívne uloženia povinnosti žalovanej vypratať označenú stavbu a nahradenia prejavu vôle žalovanej uzatvoriť s ním ako oprávnenou osobou dohodu o vydaní veci (predmetnej stavby) podľa zákona č. 282/1993 Z.z. o zmiernení niektorých majetkových krívd spôsobených cirkvám a náboženským spoločnostiam (ďalej len „zákon č. 282/1993 Z.z.“). Výrokom II. rozsudku uložil žalobcovi povinnosť zaplatiť žalovanej trovy konania 220,42 eur do troch dní od právoplatnosti rozsudku. 1.1. Okresný súd z vykonaného dokazovania (vrátane oboznámenia s obsahom pripojeného spisového materiálu Okresného súdu Bratislava I sp. zn. 12C/66/96) zistil, že žalobca (v tom čase označený ako „Cirkevný zboru Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku Bratislava“) písomnou výzvou na vydanie veci z 23. decembra 1994 v lehote podľa § 5 ods. 1 zákona č. 282/1993 Z.z. vyzval žalovanú (v tom čase „Ústav spoločenských vied SAV“) na vydanie nehnuteľností, a to pozemkov parc. č. XXXX a XXXX

nachádzajúcich sa v k.ú. L. - R. H. zapísaných na LV č. XXX. Žalovaná (v zastúpení správcou - SAV) listom z 17. marca 1995 uplatnený reštitučný nárok neuznala. Žalobca kúpnu zmluvou z 22. októbra 1963 predal Slovenskej akadémii vied - Úrad predsedníctva Bratislava nehnuteľnosť zapísanú v pozemkovej knihe k.ú. L. vl. č. XXX C. A. - K.Č.. X parcela č. XXXX, dom pop. č. A. XXX s dvorom, hosp. staveniskom a 2 múry vo výmere 671 m². Kúpna cena bola dohodnutá na 180.000,- Kčs. Znaleckým nálezom A. C. E. Š. z 25. októbra 1962 bola predmetná nehnuteľnosť ocenená na 310.000,- Kčs (pozemok 10.065,- Kčs a stavba na 299.268,- Kčs). Z LV č. XXX z 1. júna 2005, k. ú. R. H., obec L. - H. Č. R. H., vyplynulo, že žalovaná je zapísaná ako vlastníka stavby súp. č. XXXX titulom kúpy z 22. októbra 1963. Na základe zisteného skutkového stavu súd prvej inštancie dospel k záveru, že žalobca má naliehavý právny záujem na požadovanom určení vlastníckeho práva (§ 80 písm. c/ zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok (ďalej len „O.s.p.“). Konštatoval však, že sa podanou určovacou žalobou snaží napraviť „chyby reštitučnej žaloby“, na základe ktorej bola žalovanému uložená povinnosť vydať pozemok, na ktorom sa sporná budova nachádza (bez stavby), čo je neprípustným obchádzaním zákona č. 282/1993 Z.z. Žalovaná nadobudla vlastnícke právo k predmetnej stavbe kúpnu zmluvou z 22. októbra 1963, ktorej neplatnosť nebola v konaní sp. zn. 12C/66/96 zistená. Pozemok bol právnomu predchodcovi žalobcu vydaný na základe záveru, že kúpnu zmluvu uzatvoril v tiesni a za nápadne nevýhodných podmienok, čo však nezakladá absolútnu neplatnosť právneho úkonu podľa § 37 ods. 1 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (ďalej len „Občiansky zákonník“), ale reštitučný nárok podľa § 4 ods. 2 písm. e/ zákona č. 282/1993 Z.z., ktorý si žalobca k spornej stavbe v rozhodnom období neuplatnil (resp. opomenul uplatniť), súd prvej inštancie preto žalobu v časti o určení vlastníckeho práva zamietol; a to aj v časti týkajúcej sa nahradenia prejavu vôle žalovanej uzavrieť so žalobcom dohodu o vydaní veci, ako aj uloženia povinnosti spornú nehnuteľnosť vypratať. O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 O.s.p.

2. Krajský súd v Bratislave rozsudkom z 27. novembra 2019 sp. zn. 6Co/385/2016 na základe odvolania žalobcu napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie z 15. júna 2016, č.k. 12C/69/2015-158 ako vecne správny podľa § 387 ods. 1 CSP potvrdil. Úspešnej žalovanej priznal plnú náhradu trov odvolacieho konania voči neúspešnému žalobcovi (§ 396 ods. 1 CSP v spojení s § 255 ods. 1 CSP). Pokiaľ ide o existenciu naliehavého právneho záujmu žalobcu na požadovanom určení vlastníckeho práva k spornej stavbe odvolací súd na zdôraznenie správnosti napadnutého rozsudku dodal, že rozsiahlou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít (napr. rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo 130/2007 vychádzajúce zo stanoviska pléna Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. PL. ÚS 21/05, sp. zn. 3Cdo 205/2009 zo 17. februára 2011, sp. zn. 4Cdo/448/2013 z 20. januára 2015, sp. zn. 4Cdo/448/2013 z 5. apríla 2016, sp. zn. 2MCdo/4/2014 z 29. februára 2016, sp. zn. 6Cdo/71/2011, ako aj rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 249/2011 z 29. septembra 2011, sp. zn. III. ÚS 16/2012 z 28. marca 2012, sp. zn. IV. ÚS 295/2012 z 28. augusta 2012, sp. zn. II. ÚS 478/2012 z 30. apríla 2013) bola jednotne vyriešená otázka, či slovenský právny poriadok umožňuje uplatnenie vlastníckeho práva určovacou žalobou podľa všeobecných ustanovení Občianskeho zákonníka za súčasnej existencie reštitučného zákonodarstva v prípade, ak žalobca, ktorý nevyužil možnosť uplatniť si svoj nárok na základe reštitučných predpisov podal žalobu, ktorou žiadal určiť existenciu svojho vlastníckeho práva. V súdnej praxi prevláda jednotný názor, že reštitučné predpisy neboli vydané pre účel, aby spôsobili zánik vlastníckeho práva oprávnených osôb, ale aby im uľahčili obnovenie tohto vlastníckeho práva. Názor o zániku práva oprávnenej osoby po márnom uplynutí lehoty na uplatnenie reštitučného nároku by znamenal aj zánik jej prípadného vlastníckeho práva, čím by poprel základné právo na vlastníctvo (čl. 20 ods. 1 Ústavy SR a čl. 11 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd). Z uvedených dôvodov samotná existencia reštitučného zákonodarstva nespôsobuje nedostatok naliehavého právneho záujmu žalobcu na určení jeho vlastníckeho práva. V uvedenom smere boli úvahy súdu prvej inštancie správne. Odvolaciu argumentáciu žalobcu, v ktorej namietal predovšetkým údajné pochybenia v reštitučnom súdnom konaní vedenom pod sp. zn. 12C/66/96, považoval odvolací súd vo vzťahu k prejednávanej veci za bezvýznamnú, nakoľko presahuje zákonný rámec tohto odvolacieho prieskumu. Odvolací súd sa stotožnil s názorom súdu prvej inštancie, že tieseň a nápadne nevýhodné podmienky konštatované v reštitučnom konaní ohľadom kúpnej zmluvy z 22. októbra 1963 nie sú bez ďalšieho spôsobilé založiť záver o jej absolútnej neplatnosti.

2.1. Pokiaľ ide o alternatívny návrh žalobcu na nahradenie prejavu vôle žalovanej uzatvoriť s ním dohodu o vydaní stavby súp. č. XXXX podľa zákona č. 282/1993 Z.z., odvolací súd bol toho názoru, že žalobcovi na podanie takejto žaloby chýba vecná legitímácia, nakoľko z reštitučného zákona vyplýva oprávnenej osobe oprávnenie domáhať sa vydania veci, a to za splnenia podmienky, že povinnú osobu pred podaním žaloby na vydanie veci kvalifikovane vyzvala. Právna povinnosť vydať spornú stavbu a vypratať ju žalovanej nevyplýva ani z rozsudku č. k. 12C/66/96-445, ako sa žalobca mylne domnieva, pretože jeho právoplatným výrokom bola povinná osoba zaviazaná vydať pozemky par. č. XXXX a XXXX, nie budovu súp. č. XXXX postavenú na pozemku KN-C č. XXXX/X. Keďže z dokazovania vykonaného v konaní sp. zn. 12C/66/1996 vyplynul záver, že sporná stavba prešla na štát na základe kúpnej zmluvy uzatvorenej v tiesni za nápadne nevýhodných podmienok, žalobcovi svedčil voči žalovanej právny titul na jej vydanie podľa § 4 ods. 2 písm. e/ zákona č. 282/1993 Z.z., ktorý však nemožno uplatniť žalobou o nahradenie prejavu vôle. Za irelevantnú považoval odvolací súd i v odvolaní vznesenú námietku zaujatosti voči zákonnej sudkyňi JUDr. Beáte Bizoňovej z dôvodov, že neobsahuje zákonné náležitosti a žalobca v nej namieta rozhodovaciu činnosť súdu.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie žalobca (ďalej aj „dovolateľ“), prípustnosť ktorého vyvodzoval z ustanovenia § 420 ods. 1 písm. f/ CSP a § 421 ods. 1 písm. a/ CSP. Namietal, že odvolací súd mu nesprávnym procesným postupom znemožnil, aby uskutočňoval jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces tým, že:

- a) vydal prekvapivé rozhodnutie, ktoré nebolo možné na základe zisteného skutkového stavu predvídať, čím bola žalobcovi odmietnutá možnosť skutkovo a právne argumentovať najmä k právnej relevantnej otázke platnosti právneho úkonu,
- b) vôbec sa nevenoval odvolacej argumentácii žalobcu ohľadom právneho dôvodu uplatnenia reštitučného nároku, čo bol jeden z dôvodov, na ktorom založil súd prvého stupňa zamietnutie žaloby žalobcu,
- c) riadne sa nevenoval vplyvu tiesne a nápadne nevýhodných podmienok a politického nátlaku na slobodu vôle pri uzatváraní kúpnej zmluvy, na ktorú pôsobila bezprávná vyhrážka, čo žalobca odôvodňoval aj rozsudkom Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3Cdo/58/2012, ku ktorému sa súd vôbec nevyjadril, pričom odvolací súd ako aj súd prvej inštancie vôbec neakceptoval závery súdov v súvislosti s otázkami vplyvu tiesne, nápadne nevýhodných podmienok a politického nátlaku z pôvodného, právoplatne ukončeného konania;
- d) postupom odvolacieho súdu došlo k závažným deficitom v dokazovaní, keď súd deformoval dôkazy, a tieto zjavne svojvoľne hodnotil, pretože dôkazy hodnotil presne opačne ako súdy (vrátane Najvyššieho súdu Slovenskej republiky) v pôvodnom konaní, a zároveň porušil zásadu priamosti a kontradiktórnosti konania, pokiaľ mal v úmysle neakceptovať závery súdov v pôvodnom konaní a odkloniť sa o nich, čím sa dopustil okrem iného aj zakázanej svojvôle.

3.1. V súvislosti s dovolacím dôvodom podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP dovolateľ namietal odklon odvolacieho súdu od rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2Cdo/160/2006 z 29. mája 2007 (v časti, v ktorej konštatoval, že žalobca nepreukázal politický nátlak vyvíjaný na právneho predchodcu žalobcu pri uzatváraní kúpnopredajnej zmluvy z 22. októbra 1963 a v časti, v ktorej bol názoru, že žalobca nepreukázal bezprávnú vyhrážku, pričom Najvyšší súd Slovenskej republiky citovanom rozsudku tieto otázky vyriešil opačne). Dovolateľ taktiež namietal, že odvolací súd sa v rozhodnutí odklonil i od rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3Cdo/58/2012 z 27. júna 2013 tým, že neskúmal spoločne vplyv v pôvodnom konaní preukázanej tiesne a preukázaného politického nátlaku na slobodu vôle právneho predchodcu žalobcu, ale tieto aspekty skúmal izolovane (v tejto časti sa odvolací súd odklonil aj od rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Sžo/83/2010 z 31. januára 2011) a nesprávne právne posúdil vplyv faktických protiprávných úkonov bývalého režimu v rokoch 1948 - 1989 na slobodu vôle súkromných vlastníkov, keďže vtedajšia štátna moc aj ekonomickými opatreniami vedome znižovala príjmy súkromných osôb, aby tieto osoby svoj majetok predali, pretože nemajú prostriedkov na jeho základnú údržbu. Vyššie uvedené bol aj prípad právneho predchodcu žalobcu, ktorému boli vedome znižované príspevky na vecné náklady (v pôvodnom konaní vyhodnotené ako hospodárska tieseň, ktorý uzatvoril kúpnopredajnú zmluvu z 22. októbra 1963 v období strachu z prebiehajúcich politických procesov s evanjelickými farármi (v

pôvodnom konaní vyhodnotené ako sociálna tieseň a aj ako politický nátlak), a tieto faktory zásadným spôsobom vplývali na slobodu vôle právneho predchodcu žalobcu pri uzatváraní kúpnopredajnej zmluvy do takej miery, že vôľa právneho predchodcu žalobcu nebola slobodná ten urobil taký právny úkon, ktorý by v právnom štáte inak neurobil. Súdby však túto otázku vyriešili strohým konštatovaním, že absencia slobodnej vôle nevzišla v konaní najavo. V závere dovolania žalobca navrhol odklad právoplatnosti napadnutého rozsudku, pretože podľa jeho vedomostí, žalovaný po nadobudnutí právoplatnosti rozsudku začal vykonávať úkony smerujúce k predaju nehnuteľnosti.

4. Žalovaná vo vyjadrení k dovolaniu uviedla, že nie sú dané dôvody dovolania v zmysle ustanovení § 420 písm. f/ a § 421 ods. 1 písm. a/ CSP. Okresný súd Bratislava I ako aj Krajský súd v Bratislave skúmali vplyv prípadnej tiesne a politického nátlaku a opodstatnene dospeli k záveru, že v tomto súdnom konaní nebola preukázaná tieseň a politický nátlak v takom rozsahu, aby absentovala sloboda vôle konajúceho, zakladajúca absolútnu neplatnosť kúpnopredajnej zmluvy. Na základe vyššie uvedeného požiadala Najvyšší súd Slovenskej republiky, aby podľa ustanovenia § 448 CSP dovolanie žalobcu ako nedôvodné zamietol a žalobcu zaviazal na náhradu trov dovolacieho konania v rozsahu 100 %.

5. Žalobca v replike k podanému vyjadreniu žalovanej, v časti týkajúcej sa dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f/ CSP považoval argumentáciu žalovanej za účelovú, z hľadiska jej procesného postavenia v spore, ktorá však nemá právny základ, je preto nedôvodná a tým pre posúdenie dovolania irelevantná. V súvislosti s dovolacím dôvodom podľa § 421 písm. a/ CSP žalobca nesúhlasil s tvrdením žalovanej, že v napadnutom rozsudku odvolacieho súdu nedošlo k odklonu od rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2Cdo/160/2006 z 29. mája 2007 ani od rozsudku sp. zn. 3Cdo/58/2012 z 27. júna 2013. Vzhľadom na uvedené žalobca navrhol, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky vyhovel jeho dovolaniu v zmysle jeho dovolacieho návrhu a priznal mu trovy konania.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v neprospech ktorej bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie žalobcu podľa § 420 písm. f/ CSP je prípustné a tiež dôvodné; v dôsledku jeho účinku dovolací súd zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 a § 450 CSP).

7. Právo na prístup k dovolaciemu súdu nie je absolútne. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok a tejto jeho mimoriadnej povahe zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti, prísne regulovanej Civilným sporovým poriadkom. Z ustanovenia § 419 CSP vyplýva, že proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je dovolanie prípustné, len ak to zákon pripúšťa, pričom prípady, v ktorých je dovolanie proti rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním.

8. Podľa § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c/ strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f/ súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

9. V zmysle § 421 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

10. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

11. Dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP). Právnym posúdením sa pritom rozumie činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

12. Žalobca vo svojom dovolaní uviedol, že ho v prvom rade podáva v zmysle § 420 písm. f/ CSP. Vo vzťahu k § 420 písm. f/ CSP (tak, ako v prípade ďalších vád zmätočnosti uvedených v § 420 CSP) platí, že z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle tohto ustanovenia nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil namietanej vady zmätočnosti; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (pozri rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 2Cdo/8/2017, 3Cdo/214/2017, 8Cdo/73/2017).

13. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f/ CSP, sú a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia.

14. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestranom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom; integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce súdne konanie. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných právnych predpisov a rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami. Jeho súčasťou nie je ani právo procesnej strany dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (porovnaj rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 97/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03).

15. Pojem „procesný postup“ bol vysvetlený už vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu tak, že sa ním rozumie len faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda sama procedúra prejednávania veci (to, ako súd viedol spor) znemožňujúca strane sporu realizáciu jej procesných oprávnení a mariaca možnosti jej aktívnej účasti na konaní (porovnaj R 129/1999 a rozhodnutia sp. zn. 1Cdo/6/2014, 3Cdo/38/2015, 5Cdo/201/2011, 6Cdo/90/2012). Tento pojem nemožno vykladať extenzívne jeho vzťahovaním aj na faktickú meritórnu rozhodovaciu činnosť súdu. „Postupom súdu“ možno teda rozumieť iba samotný priebeh konania, nie však konečné rozhodnutie súdu posudzujúce opodstatnenosť žalobou uplatneného nároku. Pokiaľ „postupom súdu“ nie je rozhodnutie súdu - finálny (meritórny) produkt prejednávania veci v civilnom sporovom konaní, potom už „postupom súdu“ vôbec nemôže byť ani časť rozhodnutia - jeho odôvodnenie (obsah, spôsob, kvalita, výstižnosť, presvedčivosť a úplnosť odôvodnenia), úlohou ktorej je vysvetliť dôvody, so zreteľom na ktoré súd rozhodol. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle uvedeného treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca, a ktoré (porušenie) tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva.

16. V preskúmvanej veci dovolateľ vidí vadu podľa § 420 písm. f/ CSP v tom, že odvolací súd : a/

vyhlásil prekvapivé rozhodnutie (ktoré nebolo možné na základe zisteného skutkového stavu predvídať) b/ nedostatočne odôvodnil svoje rozhodnutie; dovolateľ ho označil za svojvoľné, teda v rozpore s požiadavkami kladenými na zákonné rozhodnutie podľa § 220 ods. 3 CSP, pretože súdy oboch inšancií sa dostatočne nevenovali jeho argumentácii ohľadom právneho dôvodu uplatnenia reštitučného nároku (vplyvu tiesne a nápadne nevýhodných podmienok a politického nátlaku na slobodu vôle pri uzatváraní kúpnej zmluvy) c/ sa svojím postupom v dokazovaní dopustil závažného deficitu, keď deformoval dôkazy, tieto zjavne svojvoľne hodnotil, presne opačne ako súdy (vrátane Najvyššieho súdu Slovenskej republiky) v pôvodnom konaní.

17. V rozhodovacej praxi najvyššieho súdu sa pod „prekvapivým rozhodnutím“ rozumie rozhodnutie, ktoré je z pohľadu výsledkov konania na súde prvej inštalácie „nečakane“ založené na iných („nových“) dôvodoch, než na ktorých založil svoje rozhodnutie súd prvej inštalácie, pričom účastník konania v danej procesnej situácii nemohol jeho rozhodnutie predvídať a nemal možnosť namietat správnosť „nového“ právneho názoru zaujatého až v odvolacom konaní (viď napríklad uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/102/2008 a 5Cdo/46/2011).

18. V danom prípade podľa názoru dovolacieho súdu, rozsudku odvolacieho súdu nemožno pripisovať vadu „prekvapivosti súdneho rozhodnutia“. Odvolací súd rozhodnutie súdu prvej inštalácie ako vecne správne potvrdil (§ 387 ods. 1 CSP). Porovnaním oboch rozsudkov súdov nižších inšancií vyplýva, že odvolací súd na ním posudzovaný prípad neaplikoval žiadne ustanovenie všeobecného právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a bolo pre rozhodnutie veci rozhodujúce. Navyše žalobca v dovolaní žiadnym spôsobom nekonkretizoval takéto ustanovenie všeobecného právneho predpisu, len „všeobecne poukázal“, že odvolací súd vec „vydal prekvapivé rozhodnutie, ktoré nebolo možné na základe zisteného skutkového stavu predvídať, čím mu bola odmietnutá možnosť skutkovo a právne argumentovať najmä k právnej relevantnej otázke platnosti právneho úkonu“. Predmetnú námietku, ktorou žalobca odôvodňoval vadu zmatečnosti preto považoval dovolací súd za neopodstatnenú.

19. V súvislosti s ďalšou dovolacou námietkou žalobcu týkajúcou sa nedostatočného odôvodnenia (nepreskúmateľnosť) rozhodnutia odvolacieho súdu dovolací súd pripomína, že právo na určitú kvalitu súdneho konania, ktorej súčasťou je aj právo účastníka na dostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia, je jedným z aspektov práva na spravodlivý proces. Účelom odôvodnenia rozhodnutia je vysvetliť postup súdu a dôvody jeho rozhodnutia. Odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu navyše musí byť aj dostatočným podkladom pre uskutočnenie prieskumu v dovolacom konaní. Ak rozhodnutie odvolacieho súdu neobsahuje náležitosti uvedené v § 393 CSP, je nepreskúmateľné.

20. Riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia ako súčasť základného práva na súdnu a inú ochranu vyžaduje, aby sa súd jasným, právne korektným a zrozumiteľným spôsobom vyrovnal so všetkými skutkovými a právnymi skutočnosťami, ktoré sú pre jeho rozhodnutie vo veci podstatné a právne významné (Zo súdnej praxe č. 56/2008).

21. V zmysle judikatúry ústavného súdu platí, že súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a právnym názorom účastníka konania, je však povinný na zákonom predpokladané a umožnené procesné úkony účastníka primeraným, zrozumiteľným a ústavne akceptovateľným spôsobom reagovať v súlade s platným procesným právom (II. ÚS 675/2014, IV. ÚS 252/04, IV. ÚS 329/04, III. ÚS 32/07). Vecná spojitosť odôvodnenia rozhodnutia s princípom práva na spravodlivý proces garantuje každému účastníkovi konania, že vydaný rozsudok musí spĺňať limity zrozumiteľného, určitého a logicky odôvodneného rozsudku.

22. Aj podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva platí, že judikatúra síce nevyžaduje, aby na každý argument strany, aj na taký, ktorý je pre rozhodnutie bezvýznamný, bola daná odpoveď v odôvodnení rozhodnutia; ak však ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (Ruiz Torija proti Španielsku z 9. decembra 1994, séria A, č. 303 - A, s. 12, § 29, Hiro Balani proti Španielsku z 9. decembra 1994, séria A, č. 303 - B, Georgiadis

proti Grécku z 29. mája 1997, Higgins proti Francúzsku z 19. februára 1998).

23. Dovolací súd akcentuje, že aj v konaní na odvolacom súde treba dôsledne trvať na požiadavke úplnosti, výstižnosti a presvedčivosti odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu. V odôvodnení svojho rozhodnutia sa odvolací súd musí vysporiadať so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami a jeho myšlienkový postup musí byť v odôvodnení dostatočne vysvetlený nielen s poukazom na všetky skutočnosti zistené vykonaným dokazovaním, ale tiež s poukazom na právne závery, ktoré prijal. Právne závery odvolacieho súdu môžu byť dostatočne preskúmateľné len vtedy, ak odvolací súd po skutkovom vymedzení predmetu konania podá zrozumiteľný a jasný výklad, z ktorých ustanovení zákona alebo iného právneho predpisu vychádzal, ako ich interpretoval a prečo pod tieto ustanovenia podriadil, prípadne nepodriadil zistený skutkový stav.

24. Civilný sporový poriadok umožňuje odvolaciemu súdu použiť tzv. skrátené odôvodnenie v rozsudku v prípade, ak sa v celom rozsahu stotožní s odôvodnením napadnutého rozhodnutia (viď § 387 ods. 1 až 3 CSP). V takom prípade sa môže obmedziť v odôvodnení len na konštatovanie správnosti dôvodov napadnutého rozhodnutia a prípadne doplniť na zdôraznenie správnosti ďalšie dôvody. Zákon však vyžaduje, aby aj v prípade skráteného odôvodnenia odvolací súd zaujal jasné stanovisko k podstatným vyjadreniam strán predneseným v konaní na súde prvej inštancie, pokiaľ sa s nimi nevysporiadal v odôvodnení rozhodnutia súd prvej inštancie. Povinnosťou odvolacieho súdu je zároveň vysporiadať sa v odôvodnení rozhodnutia s podstatnými tvrdeniami uvedenými v odvolaní. Za podstatný je potrebné považovať taký argument, ktorý je relevantný, teda má vecnú súvislosť s prejednávanou vecou a zároveň je takej povahy, že v prípade jeho preukázania (samostatne alebo v spojitosti s ostatnými okolnosťami) môže priniesť rozhodnutie priaznivejšie pre odvolateľa (Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha: C. H. Beck, 2016, 1296 s.).

25. Dovolací súd tiež poukazuje na rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky III. ÚS 314/2018 podľa ktorého odvolací súd je povinný vysporiadať sa v odôvodnení svojho rozhodnutia s podstatnými tvrdeniami uvedenými v odvolaní aj v prípade tzv. skráteného odôvodnenia rozhodnutia podľa § 387 ods. 2 Civilného sporového poriadku.

26. Po preskúmaní napadnutého rozhodnutia dovolací súd dospel k záveru, že v danom prípade rozhodnutie odvolacieho súdu nezodpovedá požiadavkám kladeným na zákonné rozhodnutie v zmysle § 393 CSP. Z obsahu spisového materiálu, ako aj z dôvodov napadnutého rozhodnutia celkom jednoznačne vyplýva, že žalobca (v procesnom postavení odvolateľa a neskôršie dovolateľa) zreteľne učinil súčasťou svojich odvolacích/dovolacích námietok aj námietku nezaujatia (súdmi nižších inštancií) stanoviska k jeho argumentácii o vplyve „v pôvodnom (reštitučnom) konaní preukázanej tiesne a preukázaného politického nátlaku na slobodu vôle jeho právneho predchodcu pri uzatváraní zmluvy a tieto aspekty súdy skúmali izolovane“. Žalobca v konaní tvrdil, že kúpna zmluva nebola uzatvorená slobodne, pretože bola uzatvorená pod vplyvom bezprávnej vyhrážky. V uvedenom smere v podrobnostiach poukázal na to, že jeho právnomu predchodcovi boli vedome bývalým režimom znížované príspevky na vecné náklady až do stavu hospodárskej tiesne, v ktorej sa nachádzal počas rokov 1948 až 1989 osobitne v dôsledku udalostí v čase uzavretia kúpnej zmluvy; za ďalšie sporná kúpnopredajná zmluvu z 22. októbra 1963 bola uzatvorená v období strachu z prebiehajúcich politických procesov s evanjelickými farármi, čo bolo už v pôvodnom konaní vyhodnotené ako sociálna tieseň a politický nátlak. Tieto faktory zásadným spôsobom vplývali na slobodu vôle právneho predchodcu žalobcu pri uzatváraní kúpnopredajnej zmluvy do takej miery, že jeho vôľa nebola slobodná a právny úkon, ktorý urobil, by v právnom štáte inak neurobil. Žalobca tiež už vo svojom riadnom opravnom prostriedku (č.l. 169 a nasl. spisu) zdôraznil, že súd prvej inštancie sa svojím rozhodnutím odklonil od rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3Cdo/58/2012 z 27. júna 2013.

26.1. Otázkou platnosti kúpnej zmluvy uzavretej v období rokov 1948 až 1989 z hľadiska okolností, ktoré pôsobili na slobodu vôle (v danom prípade vlastníkov nájomných domov) pri úkonoch, ktorými disponovali s predmetom ich vlastníctva, a to aj v nadväznosti na právnu úpravu reštitučného

zákonodarstva sa zaoberaj najvyšší súd v už spomínanom rozhodnutí sp. zn. 3Cdo/58/2012 z 27. júna 2013 (porovnaj tiež 2Cdo 160/2006 z 29. mája 2007) pričom uviedol, že „...na slobodu vôle konajúceho môže pôsobiť tiež tieseň - stav, v ktorom sa nachádza konajúci a ktorý na neho pôsobí takým spôsobom, že obmedzuje jeho slobodu rozhodovania, v dôsledku čoho urobí právny úkon, ktorý by inak neurobil... I keď tieseň sama nezakladá neplatnosť právneho úkonu konajúceho (viď § 49 Občianskeho zákonníka), môže byť v určitom prípade pridružujúcou sa okolnosťou alebo jedným z viacerých spolupôsobiacich faktorov, ktoré ako celok vedú k tomu, že vôľa konajúceho prejavená v zmluve je neslobodná (až) tak, že to zakladá absolútnu neplatnosť tohto právneho úkonu. Pokiaľ totiž tiesnivý stav pôsobí na určitú osobu intenzívne po dlhú dobu, je vôľu konajúceho schopná „zlomiť“ aj taká okolnosť, ktorá by inak sama o sebe prípadne ani nemala (až) také dopady, aké má bezprávná vyhrážka, popri ktorej sa nevyskytuje tieseň... Otázku, či konkrétne kroky štátu voči žalobcom mali v rozhodnom období znaky dovolených opatrení obsahujúcich len prípustné formy presvedčania a istého nátlaku alebo či mali znaky (až) právne nepripustného psychického donútenia (bezprávnej vyhrážky), posudzoval dovolací súd v kontexte celého vtedajšieho právneho poriadku. V preskúmvanej veci išlo najmä o posúdenie, či konanie štátu nenieslo hrozbu ničím, čo štát vôbec nebol oprávnený vyžadovať, prípadne či jeho konanie mohlo obstať z pohľadu legitimacy cieľa. Dovolací súd mal v rámci tohto posudzovania na zreteli nielen to, že „po zmene politického režimu zo socialistického na demokratický... je legitímne aplikovať 'staré právo' takými interpretačnými a aplikačnými postupmi, ktoré sú vlastné novému demokratickému politickému režimu...“, ale tiež to, že „... demokratické štáty môžu dovoliť svojim inštitúciám aplikovať právo, ktoré má svoj pôvod v predemokratickom režime, len spôsobom, ktorý je vlastný demokratickému politickému režimu“ (viď Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo 7. februára 2013 sp. zn. IV. ÚS 294/2012).

26.2. V danom prípade, na zhora uvedené a podľa názoru dovolacieho súdu špecifické argumenty žalobcu/odvolateľa reagoval strohým konštatovaním tak prvoinštančný ako aj odvolací súd v podstate tým, že „tieseň a nápadne nevýhodné podmienky konštatované v reštitučnom konaní ohľadom kúpnej zmluvy z 22. októbra 1963 nie sú bez ďalšieho spôsobilé založiť záver o jej absolútnej neplatnosti“ resp. „...že kúpna cena sa stanovila vzájomnou dohodou a teda nemožno uzavrieť že bola žalobcovi nanútená... žalobca politický nátlak a bezprávnú vyhrážku na jeho osobu... tvrdil, ale nepreukázal“. Takáto reakcia je však podľa názoru dovolacieho súdu na tak zásadné námietky žalobcu aké predniesol nepostačujúca a nereaguje ani na žalobcom namietaný odklon od judikatúry najvyššieho súdu, čo je v príkrom rozpore s ustanoveniami § 387 ods. 2 a 3 CSP.

27. Ak sa odvolací súd v celom rozsahu stotožňuje s odôvodnením napadnutého rozhodnutia, môže sa v odôvodnení obmedziť len na skonštatovanie správnosti dôvodov napadnutého rozhodnutia, prípadne doplniť na zdôraznenie správnosti napadnutého rozhodnutia ďalšie dôvody (§ 387 ods. 2 CSP); odvolací súd sa však v odôvodnení musí zaoberať podstatnými vyjadreniami strán prednesenými v konaní na súde prvej inštancie, ak sa s nimi nevysporiadal v odôvodnení rozhodnutia súd prvej inštancie a rovnako sa odvolací súd musí vysporiadať s podstatnými tvrdeniami uvedenými v odvolaní (§ 387 ods. 3 CSP).

28. V danom prípade nemožno inak, než konštatovať, že odvolací súd sa napriek výslovnému príkazu urobenému súčasťou ustanovenia § 387 ods. 3 CSP nevysporiadal v odôvodnení svojho rozsudku s takými tvrdeniami žalobcu v jeho odvolaní, ktoré bez ďalšieho nejde označiť za nepodstatné a to za situácie, keď výslovne namietal, že už predtým sa s takouto argumentáciou riadne nevysporiadal riadne súd prvej inštancie.

29. Dovolací súd konštatuje, že absencia vysporiadania sa s podstatnými tvrdeniami dovolateľa uvedenými v odvolaní v napadnutom rozsudku krajského súdu (ale aj súdu prvej inštancie) je tak závažným nedostatkom tohto rozhodnutia, ktorého intenzita sama osebe zakladá porušenie dovolateľovho namietaného základného práva aj s poukazom na čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky aj práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru.

30. So zreteľom na vyššie uvedené dôvody dovolací súd konštatuje, že dovolateľ opodstatnene namietal porušenie jeho procesných práv v takej miere, že postupom súdu došlo k porušeniu práva na

spravodlivý proces. Nerešpektovaním pravidla riadneho odôvodnenia rozhodnutia súdu došlo v konaní k procesnej vade v zmysle § 420 písm. f/ CSP, ktorá zakladá nielen prípustnosť dovolania ale zároveň aj jeho dôvodnosť.

31. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Najvyšší súd v súlade s týmito ustanoveniami zrušil tak rozhodnutie odvolacieho súdu ako aj súdu prvej inštancie a vec vrátil tomuto súdu na ďalšie konanie (§ 450 CSP). Z dôvodu, že konanie bolo zaťažené vadou podľa § 420 písm. f/ CSP, pre ktorú bolo potrebné rozhodnutie odvolacieho súdu zrušiť, dovolací súd sa v ďalšom už nezaoberal ani žalobcom namietanou prípustnosťou dovolania podľa § 421 ods. 1 CSP a taktiež ani návrhom na odklad právoplatnosti napadnutého rozsudku. Najvyšší súd postupoval v súlade s rozhodovacou praxou dovolacieho súdu, ktorá sa ustálila na názore, že v prípade dôvodne namietanej vady zmätočnosti ide o procesnú nesprávnosť, pri ktorej je predčasné podrobiť napadnuté rozhodnutie meritórnemu dovolaciemu prieskumu (1Cdo/166/2017, 2Cdo/88/2017, 3Cdo/146/2018, 4Cdo/191/2018, 5Cdo/29/2016).

32. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP). Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

33. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.